

การสร้างเสริมคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางการเมืองเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น Fostering Good Qualities of Political Leaders for Local Development.

สมปอง สุวรรณภума¹, ศักดิ์ดา ต้นคชสาร² และพระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)³

Sompong Suwannaphuma¹, Sakda Tonkotchasan² and PhramahaWorameth Tejadhammo (Deesurakul)³

¹อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

²นักวิชาการอิสระ

³อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Lecturer from the Faculty of Social Sciences Chaiyaphum Rajabhat University

²Independent Scholar

³Lecturer from the Faculty of Social Sciences Chaiyaphum Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author Email: sompong.assist@gmail.com

Received: 4 February 2022

Revised: 16 March 2022

Accepted: 19 March 2022

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ อธิบายถึงความสำคัญของการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางการเมือง ซึ่งนับได้ว่า ผู้นำทางการเมืองเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อันเนื่องมาจากผู้นำทางการเมืองในแต่ละท้องถิ่นนั้น เป็นผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในบริบทชุมชน ทั้งทางด้านกายภาพ ภูมิศาสตร์ วิถีชุมชน ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเชื่อว่าผู้นำท้องถิ่นย่อมสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นเข้าใจปัญหา และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ทั้งในระดับหมู่บ้าน ชุมชน และสามารถขับเคลื่อนนำชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ คุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่น ย่อมเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเป็นพื้นฐาน รวมทั้งภาวะผู้นำสามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า การส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางการเมือง จึงจะเป็นประโยชน์อย่างมากทั้งในการร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และจงใจให้ประชาชนในการร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น โดยการสร้างเสริมคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางการเมือง ประกอบด้วย การเสริมสร้างให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เสริมสร้างด้านบุคลิกลักษณะส่วนตัว และเสริมสร้างด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งหากมีการส่งเสริมให้เป็นผู้นำมีคุณลักษณะที่ดีแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความศรัทธาจากประชาชน ก่อให้เกิดความเคารพนับถือจากประชาชน และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ: ผู้นำทางการเมือง, คุณลักษณะที่ดีของผู้นำ, การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

This academic paper describes the importance of enhancing the good qualities of political leaders. which counts Political leaders are key to the development of local communities. due to the political leaders in each locality who live in the area Understanding the community context both physically, geographically, community way, local customs and culture He believed that local leaders would be able to determine the direction of local development and understand the problem. and the needs of the people in the area at the village and community level, and can drive the community to develop the locality in various fields Attributes of local leaders would be knowledgeable competence is fundamental as well as leadership being able to develop local the author therefore considers Promotion of the good qualities of political leaders Therefore, it will be very

useful for jointly formulating local development policies. participation in development and motivating people to jointly develop local by enhancing the good qualities of political leaders, including strengthening them to be knowledgeable and competent; enhance personal personality and enhancing morality and ethics which if promoted as a leader with good attributes would cause the faith of the people causing respect from the people and bring benefits to the local development further

Keywords: Political Leader, Good Leadership Qualities, Local Development

บทนำ

“ผู้นำ” นับเป็นส่วนสำคัญลำดับแรกๆที่จะสามารถเกิดการขับเคลื่อนองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้นำทางการเมืองนั้นย่อมเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น คุณลักษณะของผู้นำจึงมีส่วนสำคัญในการที่จะส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่น และสร้างความร่วมมือให้กับภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประชาชนในพื้นที่ นอกจากนั้น ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์กร ดังนั้น การเป็นผู้นำดังกล่าวสามารถสร้างขึ้นได้ จากการที่ผู้นำใช้ความรู้ประสบการณ์และความสามารถ ตลอดจน ทำงานหนัก การเป็นผู้นำจึงเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้ซึ่งเป็นกระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้ปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนด รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในองค์กร ภาวะผู้นำจึง เป็นกระบวนการอิทธิพลที่ช่วยให้กลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมาย ซึ่งก็จะมีหลายองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็น การให้ความไว้วางใจและเชื่อมั่นในภาวะผู้นำเพื่อเป็นตัวบ่งชี้ความน่าเชื่อถือได้มากที่สุด รวมถึงการสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ โดยภาวะผู้นำจะมีคุณลักษณะสำคัญ ๆ นั่นคือ การเอาชนะความไว้วางใจ และความเชื่อมั่นของคนในองค์กร (ธนิยา คำหอมกุล, 2561, น.1) จะเห็นได้ว่า การสร้างเสริมคุณลักษณะที่ดีของผู้นำ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะทำให้ผู้นำทางการเมือง มีคุณลักษณะของผู้นำ ทั้งทางด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถ ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า องค์ประกอบในการส่งเสริมให้ผู้นำทางการเมือง เกิดภาวะผู้นำนั้น จึงเป็นการกระตุ้นให้ผู้นำทางการเมืองให้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างบุคลิกลักษณะให้เกิดความน่าเคารพ นับถือ และเกิดศรัทธาทั้งจากองค์กรและประชาชน

ดังนั้น ผู้เขียน จึงมุ่งให้ความสำคัญในการการสร้างเสริมคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางการเมือง ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนจึงได้สรุปคุณลักษณะผู้นำที่ดี 3 ด้าน กล่าวคือ การส่งเสริมด้านความรู้ความสามารถ ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ และด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งผู้นำทางการเมืองนับว่ามีบทบาทสำคัญในการร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชน ทั้งการประสานงานระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชน หน่วยงานหรือประชาชน ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นนั้นมีการประสานงานที่ดี สร้างความเข้าใจในองค์กร ระหว่างองค์กร และภาคประชาชน การสร้างเสริมคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางการเมือง จึงก่อให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างมากและสามารถพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

บทวิเคราะห์

1. ผู้นำทางการเมืองและการส่งเสริมภาวะผู้นำ

การส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้นำทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ความหมายของผู้นำทางการเมือง ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึง ความหมายของนักการเมืองไว้หลายท่าน ดังนี้

ลิขิต ธีรเวคิน (2548) ได้ให้ความหมาย ผู้นำทางการเมืองคือบุคคลที่ต้องมีคุณลักษณะพิเศษ สามารถเข้าถึงใจมวลชนบริหารประเทศได้โดยสามารถแก้ปัญหาทั้งปัญหาเฉพาะหน้าและปัญหาระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มี

ความสามารถพิเศษในการใช้คนให้ถูกกับงาน ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีวิสัยทัศน์ และมีวุฒิภาวะในการทำงาน รวมทั้งการดำรงชีวิตส่วนตัว ฯลฯ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2548, ออนไลน์)

สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และสุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ (2542) ได้ให้ความหมาย คำว่า “ผู้นำ” (Leader) ไว้อย่างครอบคลุม และสามารถให้ความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งเป็นอย่างมาก โดยทั้งสองเห็นว่า “ผู้นำ” นั้นสามารถให้ความหมายได้ 2 ประการ คือ ผู้นำคือผู้ที่มีอิทธิพล สามารถทำให้ผู้คนเดินตาม หรือทำตามในสิ่งที่ผู้นำพยายามจะนำไปทำ หากขาดซึ่งอิทธิพลที่สามารถทำให้คนเดินตามแล้ว ภาวะผู้นำก็ไร้ความหมาย การเดินตามนั้นมิได้หมายความว่า ทำกันเฉพาะในขณะที่ผู้นำคนนั้นมีอำนาจอยู่ ซึ่งสามารถทำให้ผู้คนเกรงกลัวจึงยอมทำตามในสิ่งที่ผู้นำสั่งให้ทำ หากแต่หมายความว่า แม้ว่าผู้นำนั้น ๆ ไม่ได้อยู่ในอำนาจแล้วผู้คนก็ยังเดินตามหรือทำตามในสิ่งที่ผู้นำเหล่านั้นพูดไว้หรือปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างผู้นำคือผู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ผลสำเร็จที่ดี ผลสำเร็จเป็นสิ่งที่วัดผลของภาวะผู้นำได้ดี ผู้นำที่แท้จริงอาจไม่ใช่ผู้นำที่อยู่ในตำแหน่ง หรือมีชื่อเสียงอย่างที่คนทั่วไปมองเห็นหรือรู้จัก แต่เขาสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้จริงโดยคนทั่วไปไม่มีความรู้สึกที่ผู้นำกำลังแสดงอาการนำอยู่ ผู้นำที่เป็นทางการอยู่ในตำแหน่ง คนทั่วไปสามารถมองเห็นด้วยตาว่าเป็นผู้นำ เพราะมีตำแหน่งหน้าที่ชัดเจน แต่หากไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจนเกิดผลสำเร็จที่ดีได้ การเป็นผู้นำก็ไม่มี ความหมาย ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงวัดกันด้วย “ผลที่เกิดจากการนำ” ไม่ได้วัดด้วย “ตำแหน่ง” หรืออาการที่ได้แสดงว่ากำลังนำอยู่

เมื่อพิจารณาความหมายของผู้นำตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งสองยังได้แบ่งผู้นำออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ ผู้นำที่มีอำนาจแต่ไม่มีอิทธิพล ผู้นำเหล่านี้มักเป็นผู้นำที่มีตำแหน่งใหญ่โต เช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี นายพล ปลัดกระทรวง อธิบดี ประธานกรรมการ บริษัท กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯลฯ บุคคลเหล่านี้มีอำนาจที่ทรงสิทธิ์ตามฐานะของตำแหน่งที่ใหญ่โตที่ตนดำรงอยู่แต่อาจไม่มีอิทธิพลในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆที่สำคัญในสังคมหรือองค์กรที่พวกเขาสังกัดอยู่ เช่น นายกรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ได้สร้างประวัติศาสตร์หรือสร้างอิทธิพลที่ผู้คนอยากทำตาม เมื่อหมดอำนาจจลาจลคนทั่วไปได้กล่าวถึงเป็นเพียงแค่ “นักการเมืองธรรมดา” ที่มาแล้วก็ผ่านไป แต่หากเขาได้สร้างอิทธิพลที่มีคุณค่าทิ้งไว้ให้คนกล่าวขวัญถึง ผู้คนจะเรียกขานกันว่าเป็น “รัฐบุรุษ” ผู้นำที่มีอิทธิพลแต่ไม่มีอำนาจ ผู้นำเหล่านี้ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่มีอำนาจใหญ่โต แต่อาจเป็นผู้นำทางความคิด ผู้นำทางปัญญา ผู้นำที่เมือรือข่ายกว้างขวาง ฯลฯ หากแต่อิทธิพลของพวกเขาคือกทอดส่งต่อกันจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง จากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ปัจจุบันผู้นำเหล่านี้ยังสามารถสร้างผลสะท้อนได้กว้างขวาง และทรงอิทธิพลที่ทำให้มีผู้คนเดินตามหรือทำตามเป็นจำนวนมากและเป็นผู้นำที่สร้างการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่าและยังยืนกว่าผู้นำที่มีทั้งอำนาจและอิทธิพล ผู้นำประเภทนี้มีตำแหน่งใหญ่โต ในขณะที่เดียวกันก็สามารถสร้างอิทธิพลจนผู้คนอยากเดินตาม ผู้นำเหล่านี้ได้แก่ผู้นำทางการเมืองคนสำคัญ ๆ ของโลก (สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และสุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ, 2542, น.17-20)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ผู้นำทางการเมือง นั้นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่สูงสุดและมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง รวมทั้งเป็นผู้มีอิทธิพลต่อองค์กรและสามารถจูงใจให้กับผู้อื่นได้ดำเนินการในทิศทางที่เหมาะสมและเกิดความสำเร็จ

1.2 คุณสมบัติผู้นำทางการเมือง

ตามที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ย่อมแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ผู้นำจะต้องคำนึงถึงในการที่จะสามารถชักจูงหรือจูงใจให้กับผู้เดินตามนั้นเกิดความรู้สึกศรัทธา นับถือ จึงต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติที่ดีของการเป็นผู้นำ ซึ่งผู้เขียนได้นำคุณสมบัติของผู้นำที่มีนักวิชาการสรุปไว้ ดังนี้

ลิขิต ธีรเวคิน ได้กล่าวถึง คุณสมบัติของผู้นำในอุดมคติ มีอยู่ 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก ผู้นำจะต้องมีความรู้ กล่าวคือ มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นปัญหาต่าง ๆ และจะต้องมีข้อมูลอย่างพร้อมสรรพเพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์หาสาเหตุ ขณะเดียวกันต้องสามารถที่จะใช้ข้อมูลและใช้ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์สาเหตุต่าง ๆ ที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่และหาหนทางแก้ไข ขณะเดียวกันจะต้องมีวิสัยทัศน์มองไปข้างหน้า

วางแผนเพื่อการพัฒนาต่อไปในอนาคต ความรู้ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากการชวนหาอ่านเอาเอง สังเกตสังกา ติดตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในสังคมที่ตนมีชีวิตอยู่และสังคมต่างประเทศ ที่สำคัญนอกเหนือจากข้อมูลที่มีอยู่ปัจจุบัน สิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับความรู้คือการมีมิติแห่งประวัติศาสตร์ จะต้องเข้าใจที่มาที่ไปของการพัฒนาสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า คุณสมบัติของผู้นำประการแรก ผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในบริบทพื้นที่ รู้ถึงปัญหา ความต้องการ ศักยภาพชุมชน เพื่อประโยชน์ในการขับเคลื่อนการพัฒนา

ประการที่สอง ความรู้ความสามารถ ผู้นำจะต้องมีความสามารถใช้ความรู้เพื่อประยุกต์กับการบริหาร มีคำกล่าวบ่อย ๆ ว่า คนบางคนมีแต่ความรู้แต่ทำงานไม่เป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการที่เก่งในทางทฤษฎีแต่ไม่มีความสามารถในการปฏิบัติ และในแง่ความเป็นจริงทฤษฎีที่ไม่มีพื้นฐานจากการปฏิบัติก็เหมือนกับคัมภีร์ที่มีภาษาวาทศิลป์ที่สวยงามแต่นำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้มากนัก ในแง่หนึ่งความสามารถคือการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คนที่เก่งจะต้องมีทั้งความรู้และการทำงาน ความสามารถของผู้นำจะต้องสามารถจัดการกับการแก้ปัญหาอันเป็นปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น วิกฤติ อุทกภัย แผ่นดินไหว โรคระบาด ฯลฯ โดยต้องสามารถแก้ปัญหาได้อย่างฉับพลัน แต่ที่สำคัญก็ต้องสามารถแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม จะเห็นได้ว่า คุณสมบัติประการนี้ ผู้นำต้องมีความสามารถ โดยจะต้องอาศัยประสบการณ์ การเรียนรู้ให้เกิดความชำนาญ สามารถจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วทันท่วงที

ประการที่สาม ความเป็นผู้นำทางการเมือง บุคคลที่จะเป็นผู้นำทางการเมืองจะต้องมีคุณสมบัติของผู้นำ คนที่มีความรู้ความสามารถอาจไม่ใช่คนที่มีความเป็นผู้นำทางการเมือง ความเป็นผู้นำทางการเมืองนั้นคือความสามารถในการทำตนให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น จะด้วยผลงาน ด้วยวาทศิลป์ ด้วยประวัติอันดีเยี่ยม หรือด้วยเหตุใดก็ตามที่ทำให้คนเชื่อว่าบุคคลผู้นี้มีความเหมาะสม ซึ่งภาษาไทยเรียกว่า มีบารมี แต่ความเป็นผู้นำไม่ได้อยู่แค่การเป็นที่ยอมรับเท่านั้น ต้องอยู่ในฐานะที่จะชักจูงคนอื่นให้ทำงานรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่ เพื่อจะบรรลุเป้าหมาย ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถเป็นทุนอยู่แล้ว เมื่อผสมผสานกับคุณลักษณะของความเป็นผู้นำทางการเมืองย่อมจะได้เปรียบ แต่ในความเป็นจริงก็คือ มีหลายกรณีที่บุคคลบางคนอาจจะมีความรู้ความสามารถแต่ขาดความเป็นผู้นำทางการเมือง การตัดสินใจไม่เด็ดขาด โหลเล เกรงอกเกรงใจ หรือมีบุคลิกที่เด็ดขาดเกินไปจนทุกคนไม่กล้าแสดงออก นั่นก็ไม่ใช่การเป็นผู้นำทางการเมืองที่ดี ผู้นำทางการเมืองก็คือผู้ซึ่งสามารถจะใช้พระเดชและพระคุณในเวลาเดียวกัน ทำให้คนทั้งรักและทั้งเกรงด้วยคุณสมบัติส่วนตัว ความจริงจังกกับการทำงาน มีวุฒิภาวะ สุขุมคัมภีร์ภาพ มีความยุติธรรม มีความใจกว้าง แต่ยึดมั่นในหลักการความถูกต้องจนมีความน่าเชื่อถือทางการเมือง (Political Credibility) จะเห็นได้ว่า คุณสมบัติประการนี้ ผู้นำต้องมีความเป็นผู้นำทางการเมือง โดยจะต้องประพฤติตนให้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เป็นผู้ที่มิบุคลิกลักษณะน่านับถือ มีวุฒิภาวะและมีความน่าเชื่อถือ

ประการที่สี่ การมีจริยธรรม คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้นำทางการเมืองคือ จริยธรรม เพลโตเคยกล่าวไว้เมื่อสองพันปีที่แล้วว่า ผู้ปกครองที่ดีที่สุดคือกษัตริย์ที่เป็นนักปรัชญา (Philosopher-King) ขงจื้อกล่าวว่าผู้มีอำนาจจะต้องมีคุณธรรม ทั้งนี้เนื่องจากขงจื้อเกรงว่าถ้าผู้มีอำนาจไม่มีคุณธรรมก็จะกลายเป็นทรราช ลอร์ด แอคตัน (Lord Acton) เคยเตือนไว้ว่า อำนาจมีแนวโน้มที่จะทำให้คนเสียคน และอำนาจเด็ดขาดก็จะทำให้คนเสียคนเด็ดขาดยิ่งขึ้น (Power Tends to Corrupt and Absolute Power Corrupts Absolutely) ทั้งหลายทั้งปวงดังกล่าวนี้อาจจะวิตกกังวลของนักคิดเรื่องอำนาจ หลักมีอยู่ว่า ผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจถ้าไม่มีระบบคอยตรวจตราถ่วงดุล เช่นการถ่วงดุลระหว่างนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ที่เรียกว่า Balance of Powers, Separation of Powers หรือ Checks and Balances ก็จำเป็นต้องมีจริยธรรมของผู้ปกครองบริหารเป็นเครื่องชี้แนวทาง สิ่งที่เราเคยชินมากที่สุดก็คือ ทศพิธราชธรรม คือ ทาน ศีล ปริจจาคะ อาชชวะ มัททวะ ตะบะ อักโกธะ อวิหิงสา ชันตี อวิโรธนะ หรือจักรวรรดิวัตร คือ ธรรมาธิปไตย ธรรมมิการักขา อธรรมการ ธานานุประทาน สมณพราหมณ์ปริปุจฉา เป็นต้น ซึ่งเป็นความพยายามที่จะให้ผู้นำที่มีอำนาจเดินไปตามทิศทางที่ถูกต้องภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จะมีหลักการสำคัญคือ หลักนิติธรรม

(The Rule of Law) ธรรมรัฐภิบาล (Good Governance) มารยาททางการเมือง วิญญาณความเป็นประชาธิปไตย (Democratic Spirit) ค่านิยมและปทัสถานประชาธิปไตย (Democratic Ethos) เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว (ลิขิต ชีวเวคิน, 2548, เว็บไซต์) จะเห็นได้ว่า คุณสมบัติประการนี้ ผู้นำต้องมีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตใจเมตตา โอบอ้อมอารี เสียสละต่อส่วนรวม มีความประพฤติที่ดีทั้งทางกาย วาจาและใจ เป็นที่น่าเคารพและน่าศรัทธาต่อผู้พบเห็น นอกจากนี้ พรอัมรินทร์ พรหมเกิด ยังได้กล่าวถึง ผู้นำทางการเมืองไทยที่พึงประสงค์จะต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อย 10 ประการ ดังนี้

ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณภาพ ตามความหมายนี้ ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่คุณภาพสูง กล่าวคือ นอกจากจะมีคุณวุฒิที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารประเทศชาติแล้ว ผู้นำยังต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ ความเก่งกาจ ฉลาดรอบรู้ ที่สำคัญต้องเป็นนักบริหารที่มีความสามารถอย่างดีเลิศในสามด้านคือ บริหารคน บริหารงาน บริหารเศรษฐกิจ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และต้องเป็นคนที่ชอบเรียนรู้ มีลักษณะเป็นนักเรียนตลอดชีวิต ไม่ปฏิเสธสิ่งใหม่ เปิดใจพัฒนาตนเองให้ก้าวทันโลกตลอดเวลาหากผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่ปฏิเสธความรู้ คิดว่าตัวเองเก่งแล้ว มุ่งเพียงสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างรวดเร็ว หากแต่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบระยะยาวแล้ว ผู้นำเช่นนี้ก็จะนำประเทศชาติ สังคม และประชาชนโดยรวมไปสู่ความล้มเหลวและพ่ายแพ้ จะเห็นได้ว่า คุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง จำเป็นจะต้องเป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ ความเป็นนักบริหารทั้งการบริหารคน บริหารงาน เป็นผู้มีความรอบรู้ทุกด้าน ผู้นำทางการเมืองที่เป็นผู้มีคุณประโยชน์ ทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเสียสละหมายความว่า ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ต้องกระทำทุกสิ่งโดยเห็นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ส่วนตัว พวกเขาไม่ทำหน้าที่เพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัวและต้องไม่ประนีประนอมกระทำตามแรงกดดันของกลุ่มพลังหากเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือเป็นผลร้ายต่อประเทศชาติ ฯลฯ คุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง ต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละส่วนรวม ประพฤติตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอยู่เสมอ ผู้นำทางการเมืองที่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ผู้นำทางการเมืองที่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล จะเป็นคนที่น่าเชื่อถือของคนที่ติดตามและคนที่ติดต่อสัมพันธ์ด้วย โดยทั่วไปผู้คนอยากฟังความคิดเห็นและมุมมองของเขา เพื่อทราบทิศทางในการก้าวเดินตามไป

ผู้นำท้องถิ่น จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์เป็นผู้ที่มีมุมมองกว้างไกล เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณลักษณะชีวิตที่ดี ตามข้อนี้หมายความว่า ผู้นำทางการเมืองต้องมีลักษณะพื้นฐานของการดำเนินชีวิตแบบเสมอต้นเสมอปลาย ก่อนเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นอย่างไร เมื่อได้รับตำแหน่งแล้วก็ต้องเป็นเช่นนั้น คุณลักษณะชีวิตที่ดีที่ควรมีได้แก่ มีความเมตตากรุณาต่อประชาชนผู้ทุกข์ร้อน คนด้อยโอกาสในสังคม และชนกลุ่มน้อยในประเทศ มีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับในเรื่องสิทธิมนุษยชนเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความเสมอภาค รู้จักการให้อภัย มีความมั่นคงในอารมณ์ รักษาจิตสำนึกที่ถูกต้องและชอบธรรมอยู่เสมอ นอกจากนี้ ยังต้องมีความสุขภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน มีความขยันขันแข็ง มีความกล้าในการตัดสินใจ และกล้ารับผิดชอบในการกระทำของตน

ผู้นำทางการเมือง จะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะพื้นฐานชีวิตที่มีคุณภาพ ซึ่งจะนำมาสู่การเป็นผู้มีบุคลิกลักษณะที่น่านับถือ เป็นที่น่าศรัทธาต่อผู้พบเห็นผู้นำทางการเมืองที่มีเกียรติประวัติ หมายความว่า ผู้นำทางการเมืองในอนาคตต้องมีประวัติดี มีการดำเนินชีวิตที่ดีจนถึงปัจจุบัน ทั้งในชีวิตหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัวที่โปร่งใส มีชีวิตครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดี เนื่องจากชีวิตครอบครัวเป็นภาพที่สะท้อนผู้นำประเทศยังไม่สามารถบริหารครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดในสังคมได้แล้ว เมื่อมีโอกาสดำรงตำแหน่งทางการเมืองเขาจะสามารถบริหารประเทศให้ดีขึ้นได้อย่างไร เนื่องจากผู้นำทางการเมืองในอนาคตไม่เพียงแต่ต้องได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่เท่านั้น หากแต่ยังต้องได้รับการยอมรับจากนานาประเทศในโลกอีกด้วย จะเห็นได้ว่า ผู้นำทางการเมือง จะมีพื้นฐานการดำรงชีวิตที่ดี ครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนผู้นำทางการเมืองที่มีวาจาดี ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในอนาคต ต้องเป็นผู้ที่มีวาทศิลป์ มีคำพูดที่

สุขภาพ พร้อมทั้งรักษาคำพูดไว้อย่างมั่นคง สามารถพูดจาสื่อสารได้ดีกับบุคคลทุกระดับของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี วางตัวได้อย่างเหมาะสม และสามารถเป็นตัวแทนของประเทศได้อย่างดีในการนำพาประเทศก้าวสู่เวทีโลก ฯลฯ

ผู้นำทางการเมือง จะมีบุคลิกลักษณะการวางตัวเหมาะสม ท่วงทีวาจา เป็นผู้มีความวิภาวศิลป์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชน ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ผู้นำทางการเมืองในอนาคตต้องมีคุณธรรมจริยธรรมประจำใจ มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต จริใจต่อประเทศชาติและประชาชน คุณธรรมและจริยธรรมนับเป็นคุณสมบัติที่เด่นและเป็นคุณค่าต่อประเทศชาติมากที่สุด หากผู้นำทางการเมืองขาดคุณธรรมและจริยธรรมเสียแล้ว แม้เขาจะเก่งกล้าสามารถและมีการศึกษาดีสักเพียงใดก็ไม่สามารถนำพาประเทศไปสู่ความไพบูลย์และสงบสุขได้ โดยสรุปแล้ว ผู้นำทางการเมืองต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมมากกว่าคุณธรรมตาทั่วไป อริสโตเติล กล่าวว่า ถ้าการปกครองนั้นไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมแล้วไซ้ การปกครองนั้นย่อมเลวแต่สถานเดียว

คุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของผู้นำทางการเมือง จะเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ตั้ง เป็นคนดี และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้นำทางการเมืองที่มีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว และกล้าหาญ ขณะเดียวกันก็รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาในข้อนี้หมายความว่า แม้ว่าสังคมในอนาคตจะไม่ได้เป็นยุคที่ต้องทำศึกสงครามอย่างในอดีต แต่ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณสมบัติเข้มแข็งและกล้าหาญ ก็ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะหน้าที่ของการเป็นผู้นำทางการเมืองนั้นคือ การจูงใจและนำพาคนจำนวนมากไปสู่เป้าหมายเดียวกันให้ได้ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้นำต้องมีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว และกล้าหาญ ความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว และกล้าหาญของผู้นำจะแสดงออกในลักษณะของการกล้าตัดสินใจ และมีความเข้มแข็งในการรับแรงกดดันจากรอบด้าน ผู้นำจึงต้องยืนหยัดในการตัดสินใจของตน หากการตัดสินใจนั้นถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติโดยส่วนรวม ขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาตามความเหมาะสม เนื่องจากความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวนั้นง่ายต่อการนำไปสู่ความเป็นเผด็จการ ผู้นำจึงต้องใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้นำทางการเมืองจะเป็นผู้มีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว กล้าตัดสินใจ และมีจิตใจที่เข้มแข็ง ผู้นำทางการเมืองต้องมีทีมงานที่มีความสามารถ ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีขั้นสูงที่ซับซ้อน ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ จะเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จนคนไม่สามารถเรียนรู้ได้ครบถ้วนทันเวลา ดังนั้น จึงไม่มีผู้นำคนใดสามารถมีความรู้ในทุกเรื่องอย่างครบถ้วนได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยทีมงานในการช่วยกันทำงาน ทำการวิเคราะห์และวิจัยข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบายและมีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ผู้นำจึงไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ความสามารถโดยส่วนตัวเท่านั้น แต่ต้องสามารถสร้างทีมงานที่ดีได้ด้วย ผู้นำที่จะสามารถสร้างทีมงานได้นั้น ต้องเป็นผู้นำที่สนใจความสำเร็จของทั้งทีมงานมากกว่าความสำเร็จของตนเอง การทำงานเป็นทีมเป็นวิธีการทำงานที่สร้างงานได้เป็นทวีคูณ จะเห็นได้ว่า ผู้นำทางการเมือง จะเป็นผู้ที่มีการประสานงานที่ดี มีการสร้างทีมงานที่จะเป็นกำลังในการทำงานได้อย่างมีคุณภาพ ผู้นำทางการเมืองที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในอนาคต จำเป็นต้องมีอุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่ผู้นำทางการเมืองในลักษณะของสังคมอุปถัมภ์ ผู้นำทางการเมืองที่มีลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย จะช่วยจรรโลงและช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากประชาชนได้เห็นแบบอย่างและช่วยให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับมากขึ้น ตามกระแสโลกที่ประชาธิปไตยแบ่งบานมากขึ้นเรื่อย ๆ อันจะส่งผลดีต่อประเทศทั้งในด้านการค้า การลงทุน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2556, น.445-449)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า คุณสมบัติของผู้นำทางการเมืองนั้น นอกจากจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมแล้ว ยังต้องมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินนโยบายด้วยเช่นกัน กล่าวสรุป คุณสมบัติผู้นำทางการเมืองนั้นประกอบไปด้วย เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ในการบริหารจัดการทั้งในการบริหารงาน บริหารคน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้มีความประโยชน์ เสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์ เป็นผู้มีความคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นผู้มีความเกียรติประวัติ เป็นผู้

มีวาจาดี เป็นผู้มีความประพฤติและจริยธรรม เป็นผู้มีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว และกล้าหาญ เป็นผู้ที่มีงานที่มีความสามารถ และเป็นผู้มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย

สรุป

ผู้นำทางการเมืองที่ประสบผลสำเร็จ ย่อมเกิดจากการที่สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นตามศักยภาพชุมชน การแก้ปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การสร้างเสริมคุณลักษณะที่ดีของผู้นำท้องถิ่นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะในการเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ ซึ่งผู้เขียนได้แบ่งคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางการเมือง เป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. การเสริมสร้างให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ กล่าวคือ ผู้นำทางการเมือง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นนักบริหารทั้งการบริหารคน บริหารงาน เป็นผู้มีความรอบรู้ทุกด้าน เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์ เป็นผู้ที่มีมุมมองกว้างไกล เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. การเสริมสร้างด้านบุคลิกลักษณะส่วนตัว กล่าวคือ เป็นผู้มีบุคลิกลักษณะที่น่านับถือ เป็นที่น่าศรัทธาต่อผู้พบเห็น เป็นผู้มีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว กล้าตัดสินใจ และมีจิตใจที่เข้มแข็ง เป็นผู้ที่มีการประสานงานที่ดี มีการสร้างทีมงานที่จะเป็นกำลังในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังต้องมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินนโยบายด้วย 3. การเสริมสร้างด้านคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความเสียสละต่อส่วนรวม มีพื้นฐานการดำรงชีวิตที่ดี ครอบครัวยุติธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เป็นคนดีมีศีลธรรมและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้ สำเร็จลุล่วง โดยได้รับคำแนะนำชี้แนะ และแก้ไขปรับปรุงจากกองบรรณาธิการและคณะ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ แนะนำ ตรวจสอบแก้ไข จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณเอกสาร ตำรา ตลอดจนนักวิชาการที่ได้นำข้อมูลอันเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการนำเสนอบทความ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ในการที่จะนำไปเป็นแนวทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธनिया คำหอมกุล. (2561). *ทัศนคติของประชาชนต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2556). *สังคมวิทยาการเมือง*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2548). *ผู้นำทางการเมืองในอุดมคติ*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9480000168398>
- สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และสุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ. (2542). *“บทนำจากบรรณาธิการ” ในผู้นำ*. สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และสุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ (บก.) กรุงเทพฯ: มติชน